כיתה א' | הלכה ומועדים · חמ"ד | נושא 11 מתוך 17 | אדר | 45 דק'

שומעים מגילה, שולחים מנות: מצוות הפורים

פורים לכיתה א': סיפור המגילה בקצרה, שמיעת המגילה וברכותיה, משלוח מנות ומתנות לאביונים, מצוות שמשמחות אחרים.

📚 בהתאם לתוכנית הלימודים

לפי תוכנית הלימודים בדינים של משרד החינוך לחמ"ד, **כיתה א'**, הנושא "פורים": סיפור מגילת אסתר, קריאת המגילה, ברכות המגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים

נושא בתוכנית	איפה זה בערכה
סיפור מגילת אסתר	הסבר קצר בחמש תמונות, שקופיות 1-2 ומשימת הסדר בדף העבודה
קריאת המגילה	הלכות 1-2, תרגול 'שקט, מקשיבים!' עם רעשן ומשימת הנכון/לא נכון
ברכות המגילה	הלכה 3, המורה מברכת והילדים עונים אמן, ושקופית הברכות
משלוח מנות ומתנות לאביונים	הסיפור, הפסוק 'ומשלח מנות', הכנת משלוח מנות כיתתי וקופת מתנות לאביונים

המקור: תוכנית הלימודים: הלכה כיתות א-ב, מרחב פדגוגי, משרד החינוך. בכיתות א-ב לומדים מחוברות ודפי עבודה של המורה, ולכן הערכה בנויה סביב דפים מוכנים להדפסה.

🧰 הערכה הקבועה של הנושא

1. מערך שיעור מלא למורה (בעמוד הזה)
2. מצגת קצרה לכיתה, מנוקדת
3. דף עבודה לתלמיד: ניקוד מלא ואותיות גדולות
4. תפזורת עם מחוון
5. בוחן 10 שאלות (100 נקודות) עם מחוון

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יספרו בקצרה את סיפור מגילת אסתר ויזהו את דמויותיו.
- התלמידים ידעו שקוראים את המגילה פעמיים, בלילה ובבוקר, ושצריך לשמוע כל מילה.
- התלמידים יכירו את הברכות שלפני קריאת המגילה ואחריה ויענו אמן.
- התלמידים ידעו לתת משלוח מנות לחבר ומתנות לאביונים, ויבינו שמצוות הפורים מרבות שמחה ואחדות.

❓ השאלה הגדולה

אֵיךְ אֶפְשָׁר לְשַׂמֵּחַ מִישֶׁהוּ אַחֵר בְּפוּרִים?

שלוש ממצוות היום (משלוח מנות, מתנות לאביונים, סעודה) עוסקות בשמחה משותפת. השאלה מכוונת את הילדים מהתחפושת אל המצוות שבין אדם לחברו.

🧪 פתיחה

הניחו על השולחן שלושה חפצים מכוסים: מגילה (או צילום של מגילה), רעשן וצלחת עם שני מאכלים קטנים. מגלים חפץ אחד בכל פעם ושואלים: מה זה, ומה עושים איתו בפורים? כך מוצגות שלוש מצוות היום כבר בדקה הראשונה.

📖 הסבר למורה

הסיפור בקצרה: בימי המלך אחשורוש רצה המן הרשע להשמיד את היהודים. מרדכי ביקש מאסתר המלכה ללכת אל המלך, והיהודים צמו והתפללו. אסתר הזמינה את המלך ואת המן למשתה, וגילתה למלך את מזימת המן. המן נענש, והיהודים ניצלו. לסיפור המלא אפשר להיעזר ביחידת פורים הקיימת באתר.

חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולחזור ולקרוא אותה ביום. גם ילדים מתחנכים לשמוע את המגילה. צריך לשמוע כל מילה מפי הקורא, ולכן כשמרעישים בשם המן, שותקים מיד כשהקורא ממשיך.

לפני הקריאה מברכים שלוש ברכות: 'על מקרא מגילה', 'שעשה נסים לאבותינו' ו'שהחיינו'. אחרי הקריאה מברכים 'הרב את ריבנו'. ביום, יש נוהגים לברך שוב שהחיינו ויש שאינם מברכים, כל קהילה לפי מנהגה. השומעים עונים אמן ויוצאים ידי חובה בברכת הקורא.

משלוח מנות: שולחים לפחות שתי מנות של אוכל מוכן לאכילה לאדם אחד. מתנות לאביונים: נותנים לפחות שתי מתנות לשני עניים, מתנה לכל אחד. את המצוות האלה עושים ביום פורים, ולא בלילה.

הרמב"ם כותב שעדיף להרבות במתנות לאביונים יותר מאשר בסעודה ובמשלוח מנות, כי אין שמחה גדולה יותר משמחת לב עניים. זה המסר החינוכי של השיעור: בפורים כל אחד דואג שגם לאחר יהיה שמח.

⚖️ מה לומדים בכיתה א': ההלכות

1. **קוראים מגילה פעמיים:** שומעים את המגילה בלילה של פורים, ושוב בבוקר. (שולחן ערוך אורח חיים תרפז)
2. **שומעים כל מילה:** צריך לשמוע כל מילה מהמגילה. מרעישים בשם המן, ושותקים כשהקורא ממשיך. (שולחן ערוך אורח חיים תרץ, וברמ"א שם)
3. **ברכות המגילה:** לפני הקריאה: על מקרא מגילה, שעשה נסים, שהחיינו. אחרי הקריאה: הרב את ריבנו. השומעים עונים אמן. (שולחן ערוך אורח חיים תרצב)

4. **משלוח מנות:** שולחים לחבר אחד לפחות שני מאכלים שאפשר לאכול מיד. (שולחן ערוך אורח חיים תרצה)
5. **מתנות לאביונים:** נותנים מתנה לשני עניים, לכל אחד מתנה. ילדים יכולים לתת בעזרת ההורים. (שולחן ערוך אורח חיים תרצד)
6. **מצוות של יום:** משלוח מנות ומתנות לאביונים נותנים ביום פורים, לא בלילה. (שולחן ערוך, הלכות פורים)

כל קהילה נוהגת לפי מנהגה ולפי פסיקת רבה.

📜 פסוקים לשיעור

וּמִשְׁלֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים

(אסתר ט, כב; נבדק מול מכון ממרא)

המצוות של פורים כתובות במגילה עצמה: מראים על הצלחת ועל הקופה כשקוראים.

לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשֹׂן וִיקָר

(אסתר ח, טז; נבדק מול מכון ממרא)

פסוק השמחה: קוראים יחד בסוף השיעור בקול שמח.

📚 סיפור לקריאה בקול

בְּבוֹקֶר פּוּרִים הַיֶּלֶד הִתְחַפֵּשׂ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה.

אַבָּא אָמַר: קוֹדֶם הוֹלְכִים לִשְׁמוֹעַ מְגִילָה.

בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַיֶּלֶד הִקְשִׁיב לְכָל מִילָה.

בְּשֵׁם הָמָן הוּא סוֹבֵב אֶת הָרַעֲשָׁן.

אַחַר כָּךְ הוּא שָׁתַק וְהִקְשִׁיב שׁוּב.

בַּבַּיִת הֵכִין עִם אִמָּא צַלַּחַת קְטַנָּה.

הוּא שָׂם בָּהּ עוּגִיָּיה וְתַפּוּחַ.

הוּא הֵבִיא אוֹתָהּ לַשָּׁכֵן הַזָּקֵן מֵהַקּוֹמָה לְמַטָּה.

הַשָּׁכֵן חִייֵךְ חִיּוּךְ גָּדוֹל: פּוּרִים שָׂמֵחַ!

בַּדֶּרֶךְ הַבַּיְתָה נָתַן מַטְבֵּעַ לְקוּפַּת צְדָקָה.

שאלות על הסיפור:

1. למה הילד שתק אחרי שהרעיש בשם המן?
2. מה היה בצלחת של הילד? כמה מאכלים היו בה, ולמה דווקא שניים?
3. למי עוד אפשר לשלוח משלוח מנות כדי לשמח אותו?

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. פתיחה: שלושת החפצים המכוסים, מגילה, רעשן וצלחת, ומה עושים עם כל אחד. (5 דקות)
2. סיפור המגילה בקצרה, בעזרת חמש תמונות על הלוח לפי הסדר. (7 דקות)
3. שמיעת המגילה וברכותיה: תרגול 'שקט, מקשיבים!' עם רעשן, והמורה אומרת את שמות הברכות והילדים עונים אמן. (8 דקות)
4. סיפור קריאה: 'הצלחת הקטנה' ושאלות, ואחריו קריאת הפסוק 'ומשלח מנות'. (7 דקות)
5. פעילות: הכנת משלוח מנות כיתתי ושילוב מטבע בקופת מתנות לאביונים. (8 דקות)
6. דף עבודה: ארבע המשימות. (7 דקות)
7. סיכום: קוראים יחד 'ליהודים היתה אורה ושמחה' ואומרים מצווה אחת שכל ילד יעשה בפורים. (3 דקות)

🎲 פעילות: פס ייצור של משלוחי מנות

מה מכינים: שקיות נייר, מדבקות וטושים, שני סוגי מאכלים ארוזים לכל ילד (למשל פרי ועוגייה), כרטיסי 'פורים שמח', קופה מקרטון.

1. מחלקים את הכיתה לתחנות: מקשטים שקית, מכניסים מאכל ראשון, מכניסים מאכל שני, מדביקים כרטיס ברכה.
2. כל שקית עוברת בין התחנות; בתחנה השנייה והשלישית סופרים בקול: אחד, שניים!
3. כל ילד מקבל שקית מוכנה ומחליט למי ייתן אותה ביום פורים.
4. בסוף כל ילד שם מטבע או ציור ב'קופת מתנות לאביונים' הכיתתית, ומסבירים שהכסף יגיע לעניים ביום פורים.

משחק תנועה / שיר: משחק 'רעשן ושקט': המורה מספרת את הסיפור. כשהיא אומרת 'המן' כולם מרעישים בידיים, וכשהיא מרימה יד, כולם שותקים מיד. מי שממשיך להרעיש אחרי היד, מפסיד סיבוב.

🤝 התאמה לכל התלמידים

תמיכה: לילדים שעוד לא קוראים, הוסיפו ציור קטן ליד כל מילה במשימות (מגילה, רעשן, צלחת, מטבע), וקראו להם כל שאלה.

אתגר: ילדים קוראים יכולים לקרוא בעצמם את הפסוק 'ומשלח מנות איש לרעהו' ולמצוא בו את שתי המצוות.

🏠 מכתב קצר להורים

היום למדנו על מצוות פורים: שומעים מגילה בלילה ובבוקר, שולחים משלוח מנות עם שני מאכלים לחבר, ונותנים מתנות לשני עניים. בבית: בחרו יחד חבר או שכן שישמח לקבל משלוח מנות, ותנו לילד להכין ולמסור אותו בעצמו.

💡 הערות למורה

- בדקו אלרגיות לפני הכנת משלוח המנות בכיתה. העדיפו מאכלים ארוזים עם רכיבים כתובים.
- סיפור המגילה כולל גזירת השמדה ותליית המן. ספרו זאת בעדינות: 'המן רצה לפגוע ביהודים', 'המן נענש', בלי פרטים.
- במשלוח מנות כיתתי ודאו שכל ילד גם נותן וגם מקבל, כדי שאף ילד לא יישאר בלי.
- ביום, יש נוהגים לברך שוב שהחיינו ויש שלא. אל תשאלו על כך במבחן.

📝 בדף העבודה

4 משימות קצרות עם ניקוד מלא ואותיות גדולות, ומחוון בעמוד השני. אפשר לצרף את התפזורת כמשימת המשך.

לדף העבודה ←

🔗 עוד באתר על הנושא

- חגים ומועדים: פורים (סיפור המגילה ומנהגים, כיתות א'-ג')

מקורות

- תוכנית הלימודים: הלכה כיתות א-ב (משרד החינוך, מרחב פדגוגי)
- אסתר ט, כב (מכון ממרא)
- אסתר ח, טז (מכון ממרא)

החומר נכתב במקור לאתר. הניקוד נעשה בעזרת מנקד ממוחשב (דיקטה) ונבדק במדגם. נוצר בבינה מלאכותית.

מחוון: פורים

1. 1. הָמָן רָצָה לִפְגּוֹעַ בִּיהוּדִים · 2. אֶסְתֵּר הָלְכָה אֶל הַמֶּלֶךְ · 3. הַמֶּלֶךְ כָּעַס עַל הָמָן · 4. הַיְּהוּדִים שָׂמְחוּ וְחָגְגוּ
2. ✓ שׁוֹמְעִים מְגִילָה בַּלַּיְלָה וְגַם בַּבּוֹקֶר · ✗ כְּשֶׁהַקּוֹרֵא קוֹרֵא, מַרְעִישִׁים כָּל הַזְּמַן · ✓ אַחֲרֵי הַבְּרָכָה עוֹנִים אָמֵן
3. מְגִילָה · מָנוֹת · עֲנִיִּים
4. ציור אישי. לבדוק שהציור מתאים לנושא, ולעודד לכתוב מילה אחת.